MATEMATİK TARİHİNE BİR BAKIŞ

Dr. Selçuk ALSAN

P. S. LAPLACE (1749 - 1827): Fransız. Normandiya'lı yoksul bir çiftçi ailesinden gelen Laplace, Beaumont askerî lisesini bitirdi ve genç yaşta bu okula matematik öğretmeni oldu. 18 yaşında cebinde o zamanın ünlü matematikcisi d'Alembert'e yazılmış tavsiye mektupları ile Paris'e geldi, fakat d'Alembert bu mektuplara önem vermedi. O zaman genç Laplace d'Alembert'e mekaniğin prensipleri üzerine bir mektup yazdı, bu mektuba d'Alembert'den şöyle bir cevap geldi: "Sizin tavsiye edilmeye ihtiyacınız yok, bana kendi kendinizi tavsiye ettiniz, desteğimi kazanmış bulunuyorsunuz". Böylece Laplace Paris'deki Ecole Militaire'e profesör oldu ve orada kendisine "Fransa'nın Newton'u" adını kazandıracak orijinal astronomi kitaplarını yazdı: *Gök Mekaniği* ve *Dünya Sistemi*. Newton ve Euler güneş sisteminin devamlı kararlı bir denge içinde kalabileceğine inanmıyorlardı, hatta Newton zaman zaman çok güçlü bir elin yörüngeleri düzelttiği kanısındaydı (bunu derken herhalde Tanrı'yı düşünüyordu). Laplace Jüpiter, Satürn ve Ay üzerinde durdu, gözlemler Ay ve Jüpiter'in giderek hızlandığını ve Satürn'ün ise yavaşladığını gösteriyordu, buna göre Satürn'ün gezegenler sistemini terketmesi, Jüpiter'in güneşe ve

Laplace

Cauchy

Karl Weierstrauss

Ay'ın dünyaya çarpması kaçınılmaz olacaktı. Laplace 1786'da yayınlanan ünlü yazısında güneş sisteminin kararlı olduğunu kanıtlıyor, "büyük eşitsizlik" diye bilinen sapmaların belli aralarla tekrarladığını (periyodik olduğunu) gösteriyor ve bütün bunları yerçekimi kanunları ile izah edebiliyordu. Dünya Sistemi adlı kitabı halk için yazılmış bir astronomi ve bilim tarihi kitabıdır. Gök Mekaniği adlı kitabı bir şaheserdir, Laplace bu kitapta o zamana kadar yıldızların hareketleri ile ilgili olarak ileri sürülmüş bütün görüşleri topluyor, kendi görüşlerini de koyarak 5 cilt halinde yayınlıyordu. Kitap öylesine tamdı ki Laplace'dan sonra gelenler uzun yıllar bu kitaba ilâve edecek birşey bulamadılar. Napolyon bu kitap için ona şöyle demişti: "Mösyö Laplace, bana bu büyük kitapta Tanrı'dan hiç bahsetmediğiniz söylendi, öyle mi?". Laplace şöyle cevap vermişti: "Böyle bir hipotez'e ihtiyacım olmadı". Bilim alanında bütün Avrupa'nın saygısını kazanmış olan Laplace politika hayatında tutarsız ve fırsatcı (oportünist) idi, bu nedenle iktidarlar değişti gitti, fakat o daima yüksek mevkilerde kaldı. 1784'de Kraliyet Topçu Birlikleri denetleyicisi, 1785'de Bilimler Akademi'si üyesi ve daha sonra Uzunluklar Bürosu Başkanı oldu, bu sırada ondalık sistemi kullanmaya başladı. 1789 Fransa İhtilâlinde o da ateşli bir cumhuriyetçi oldu, bu sırada bir takım astronomik gerekçelerle İsa'nın doğumu yerine 1250 yılının başlangıç alınmasını istedi, fakat ihtilâlciler bunu reddetti ve Fransa İhtilâlini yeni zamanlara başlangıç olarak aldı. Napolyon kendini imparator ilân edince Laplace'ın cumhuriyetçiliği imparatorlukculuğa dönüştü. Napolyon bu sadakatı ödüllendirmesini bildi: Laplace'ı İçişleri Bakanı yaptı, fakat 6 ay sonra şöyle diyerek onu görevden alıyordu: "Laplace her olayı bir problem olarak görüyor ve sonsuz küçükler kavramını devlet idaresine kadar sokuyor". 1814'de Napolyon düşünce Laplace yeni kurulan hükümeti övdü ve buna karşılık Marki ünvanını elde etti. Ayrıca Laplace'ın kitaplarında kendi buluşları ile başkalarının buluşlarını birbirine epey karıştırdığı da söylenir. Fakat bu kusurlarına rağmen dehası, üzerinde çalıştığı

Sophia Kovalewsky

Evariste Galois

Kolmogorov

yıldızlar gibi ışıyordu. *İhtimallerin Analitik Teorisi* adlı kitabı ile ihtimaller hesabına büyük katkıda bulundu. 1783'de ihtimaller hesabının temellerinden olan Laplace formülünü çıkarmış bulunuyordu:

$$\overline{\Phi}(x)=\frac{1}{2\pi}\int_0^x e^{-\frac{u^2}{2}}\,du.$$

Laplace Hatalar Teorisi'ne de katkılarda bulundu, şans sonucu yanlış ölçmelere elemanter hata ismini verdi, bu konu üzerinde 1780 - 1810 arasında uzun uzun düşündükten sonra çok yararlı olan "zincirleme ihtimaller" kavramını getirdi, bu kavramı daha sonra Petrograd Üniversite'sinden L. Chebychev ve ayrıca Markov ve Lyapunov geliştirdi. Laplace hatalarla ilgili iki kanun bıraktı. Son olarak Laplace'ın çok önemli iki buluşundan daha bahsedeceğiz: *Laplace denklemleri* ve *Laplace dönüşümü (transformasyonu)*. Laplace denklemini anlamak hiç te zor değildir, birlikte anlayalım, elimizde V (x, y, z) gibi üç değişkenli bir V fonksiyonu olsun. V'nin x'e, y'ye z'ye göre kısmî türevini alalım (yani önce x'i değişken, y ve z'yi sabit, sonra y'yi değişken, x ve z'yi sabit, nihayet z'yi değişken, x ve y'yi sabit kabul edip türev alalım), elde ettiğimiz ifadelerin yine türevini alalım, böylece V'nin 2. türevlerini bulmuş olacağız, işte Laplace denklemi V'nin x, y ve z'ye göre 2. türevlerinin toplamının sıfır olduğunu ifade ediyor:

$$\frac{d^2V}{dx^2}+\frac{d^2V}{dy^2}+\frac{d^2V}{dz^2}=0$$

Bu denklem genel olarak bir elipsoid'in kendi dışındaki bir noktayı çekmesini ifade etmekte, elektrik ve manyetik alanlarda potansiyel'in formüle edilmesinde kullanılmaktadır. x, y ve z'ye göre 2. türevleri bulup toplama işlemi Laplace Operatör'ü olarak bilinmekte ve Δ işareti ile (delta harfi) gösterilmektedir.

Laplace'ın diğer önemli keşfi kendi adı ile anılan dönüşümleri (transformasyon) bulmasıdır. Bu dönüşümler bugün *Operasyonel Calculus* diye bilinen bir matematik dalında çok geçmektedir, fizik, mekanik, elektrik mühendisliği, otomasyon ve telemekanik'te bunların büyük uygulamasını görüyoruz. Elimizde bir f (t) fonksiyonu olsun, bunu e^{-pt} ile çarpalım (p = a + ib) ve elde ettiğimiz yeni fonksiyonun entegralini alalım: $\int_0^\infty e^{-pt} f(t)\,dt$ Laplace gösterdi ki bu entegral mevcuttur ve P'nin bir fonksiyonuna eşittir, buna F (p) diyelim: F (p) $= \int_0^\infty e^{-pt} f(t)\, dt$. İşte bu F (p)'ye Laplace veya L transform'u denir, F (p) f (t)'nin transform'udur. L Transform'u birçok problemlerin, örneğin diferansiyel denklemlerin çözümünü çok basitleştirmektedir.

Laplace fizikle de çok uğraşmıştır, o matematiğe fizik problemlerinin çözümü için bir vasıta gözüyle bakıyordu. Newton'un sesin gazlerdeki hızı formülünü düzeltti; gel-git olayı, kılcallık, astronomik kırılma ve yüksekliğin barometre ile ölçülmesi üzerine çalışmaları vardır. Ömrünün son yıllarını Arcueil'de kırlar ortasında geçirdi, son nefese kadar çalışmalarına devam etmişti.

A. L. CAUCHY (1789 - 1857): Fransız. Çocukluğunda babasının dostları olan Laplace ve Lagrange'ın etkisinde kaldı, onlar çocukta büyük bir matematik yeteneği bulmuşlardı. 16 yaşında iken girdiği Paris Teknik Üniversite'sinden (Ecole Polytechnique) inşaat mühendisi olarak çıktı, fakat az sonra mühendisliği bırakarak kendini matematiğe verdi, 26 yaşında mezun olduğu Üniversite'ye profesör oldu. 1830'da Louis-Philippe'e sadakat yemini etmeği kabul etmediğinden Prag ve Turin'e sürgüne gitti, ancak 1848 ihtilâlinde yemin etme zorunluğu kaldırılınca aynı Üniversite'ye profesör oldu. Çok eser veren, derin bir matematikci idi, matematiğe katkılarını şöyle sıralayabiliriz: *belirli entegral*'lerin bir seri halinde açılmasını gösterdi, belirli entegral kavramını daha sonra *Stieltjes* (Hollanda 1894) ve *Lebesgue* (Fransa 1902) genişletti , *kuvvet serilerini* inceledi ve kendi adıyla anılan testi sonsuz serilere uyguladı, *Matris Cebiri ve Determinant'lar* ile ilgili birçok teorem buldu. Sayı, sübstitüsyonlar ve fonksiyonlar teorilerine yenilikler getirdi. En büyük ünü sanal değişkenler teorisine yaptığı katkılardır.

E. GALOIS (1811 - 1832): Fransız. 15 yaşlarında matematik dehasını ortaya koymaya başladı. Dehasını anlayamayan imtihan heyeti iki kez Paris Teknik Üniversite'sine girmesini engelledi, bu yüzden Paris Yüksek Öğretmen Okulu'na girmek zorunda kaldı. Kendinden önceki matematikcilerin kitaplarını roman gibi hızla okuyup bitirdi. Fransız Bilimler Akademisi'ne 17 yaşında iken sunduğu iki önemli keşif ortadan yok edildi. 1830 Fransız İhtilâlinde Galois'yı Cumhuriyetcilerin safında ateşli bir hatip olarak görüyoruz, bu sırada kralı öldürmeye teşebbüs suçundan aylarca tutuklu kaldı, sonunda beraat etti, fakat az sonra yine zindana atıldı. Daha 21 yaşındayken bir aşk (bazı yazarlara göre politika) sonucu girdiği bir düelloda öldürüldü. Düellodan bir gece önce dostu Chevalier'ye yazdığı mektupta şöyle diyordu: "Lütfen Jacobi ve Gauss'a söyle, teoremlerimin kanıtlanmışlığı üzerine değilse bile önemi üzerine açıklama yapsınlar. Belki birgün birisi bütün bu karışıklığın içinden çıkar ve buluşlarımdan yararlanabilir". Galois'nın ileri sürdüğü birçok teoremi ispatlamağa zamanı olmamıştı. Galois congruence'ler üzerinde çalışırken *Galois imajiner'leri* denen hayalî sayıları buldu. 1831'de Bilimler Akademisi'ne denklemlerin kökalma yolu ile çözülmesi üzerine bir yazı sundu, ne yazık ki Poisson Galois'nın buluşlarına karşı çıktı. Her denklemin bir sübstitüsyonlar grubuna karşılık olduğunu gösterdi, *sübstitüsyon grupları* teorisinin kurucusu sayılır. Daha sonra bütün teoremlerinin doğru olduğu kanıtlandı.

K. WEIERSTRASS (1815 - 1897): Alman. Bonn'da hukuk öğrencisi iken kendi kendine matematik çalışırdı. 1839'da Münster'e giderek ünlü Gudermann'ın öğrencisi oldu, daha sonra Berlin Teknik Lisesinde öğretmenlik yaptı. 49 yaşında Jacobi, Dirichlet, Kummer ve Kronecker gibi büyük matematikciler yetiştirmiş Berlin Üniversitesine profesör oldu. Weierstrass *analitik fonksiyonlar* kavramını getirdi: bir C noktası yakınlarında kuvvet serilerine açılabilen her fonksiyon analitikdir. 1861'de matematik dünyasını şaşkına çeviren bir keşif yaptı, o zamana kadar her sürekli fonksiyonun türevinin alınabileceğine inanılıyordu. Weierstrass aşağıda verilen sürekli fonksiyonun a.b belli bir sınırı aşarsa türevinin alınamayacağını gösterdi:

$$y = \sum_{n=0}^{n=\infty} b^n \cos \pi \, (a^n x)$$

(a 1'den büyük çift bir tamsayı, b 1'den küçük gerçek pozitif bir sayı). Daha sonra Boltzmann 1898'de Viyana'da bir başka sürekli, fakat türevi alınamayan ve aşağıda şekli gösterilen bir fonksiyon buldu (**H eğrisi**):

19. VE 20. YÜZYILIN DİĞER MATEMATİKCİLERİ: Genç Norveçli matematikci *N. H. Abel* (1802 - 1829) 5. dereceden denklemlerin çözülemeyeceğini ilân etti, kendi adı ile anılan entegralleri ve denklemleri buldu, eliptik fonksiyonlar üzerinde çalıştı. 18. yüzyılda başlayan determinant (D) çalışmaları devam etti, Polonyalı *H. Wronski* dört özel D'ı inceledi (Wronskian'lar). 19. yüzyılın ilk yarısında bir noktanın homojen koordinatları (x_1, x_2, x_3) ile kartezyen koordinatları arasındaki şu ilişki bulundu: $x = x_1 / x_2$, $y = x_2 / x_3$. Böylece herhangi bir denklem homojen hale çevrilebilir, örneğin $x^3 + xy^2 + 4 = 0$ denklemi $x_1^3 + x_1 x_2^2 + 4 x_3^3 = 0$ halini alır. Homojen koordinatlara projektif koordinat-

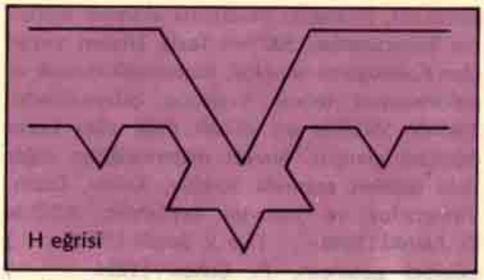

lar da denilmektedir, bu koordinatlar projektif (tasarı veya uzay) geometride, 3 veya daha fazla boyutlu uzaylarda kullanılmaktadır. Bu sırada bazı dönüşümler sırasında fonksiyonların değişmeyen özellikleri aranmaya başladı (invariyans veya değişmezlik teorisi). İnvariyans teorisi eğrilerin ve cebirsel yüzeylerin projeksiyonunda büyük ilerlemeler sağladı. İrlanda'lı *W. R. Hamilton* (1805 - 1865) 1843'de Dublin'de Royal Canal kıyısında karısı ile yürürken aniden *Quaternion'*ları keşfetti, bulduğu formülü çakı ile Brougham köprüsünün bir taşına kazdı: $i^2 = j^2 = k^2 = -1$ (i, j, k ünit vektör'ler). Hamilton matematiğe *Hamilton operatör'*ünü veya del operatör'ünü (∇ operatör) getirdi, elimizde bir u (x, y, z) fonksiyonu bulunsun, i, j ve k birbirine dik üç buutlu x, y ve z eksenleri üzerinde vektör birimlerini temsil etsin, Hamilton operatör'ü u'nun x, y ve z'ye göre 1. parsiyel türevlerinin sırasıyla i, j ve k ile çarpılarak toplanmasını anlatır:

$$\nabla u = i\frac{du}{dx} + j\frac{du}{dy} + k\frac{du}{dz}$$

Vektör'lerle (hız, kuvvet gibi yönlü nicelikler) ilgili paralelkenar kaidesini 16. yüzyılda Stevin koymuştu. Fakat ancak sanal sayıların geometrik temsili iledir ki vektör operasyon'ları gelişti. Yönlü olmayan sayılar için *"scalar"* terimi kullanılmaya ve vektör kavramının yerini scalar bir alanın *GRADİENT'*i kavramı almaya başladı, gradient Hamilton operatör'ü ile ifade ediliyordu. Vektör analizi mekanik'te giderek daha fazla kullanılmaya başladı. Vektör analizle ilgili bir dal olan *TENSOR ANALİZİ'*nin (tensor iki vektörün uzunluklarının oranı) 1898'de Voigt ile başladığını görüyoruz. İnvariyant'lar teorisi de tensor analiz'e yardımcı oldu. Riemann yönlü bir uzay eğrisinin bir noktadaki eğriliğini (curvature) tarif ederken tensor analiz kullandı. Einstein ve ekolü kendilerine en uygun matematik olarak tensor analiz'i kullandılar. *G. Boole* (1815 - 1864)'un yayınladığı *Mantığın Matematik Analizi* ve *Düşüncenin Kanunları* adlı kitaplarla *Matematik Mantık veya Sembolik Mantık* dönemi başlamış oluyordu. Boole kendi adı ile anılan cebiri yaratırken mantığı da bir calculus haline getirdi. *Russell* ve *Whitehead*'in *Principia Mathematica*'sı (3 cilt, Cambridge 1910 - 13) matematik mantığın ve metamatematiğin parlak bir gelişmesidir. *Legendre* Euler'in başlattığı *Gama Fonksiyonu*nu geliştirdi ve *eliptik entegralleri* inceledi. Analitik Mekanik adlı kitabı "bilimsel bir şiir" olarak tanımlanmıştır, bu kitapta hiçbir sayı yoktur. *H. Poincaré* (1854 - 1912) en çok eser bırakan matematikcidir denebilir, Sorbonne Üniversite'sindeki profesörlüğü sırasında 1500 kadar yazı ve birçok kitap yayınladı, bazıları onu zamanının en büyük matematikcisi olarak görürler. Modern **topoloji**'yi (hacımların biçim değiştirmesi bilimi) kuranlardandır. Non-Euclid geometriden gök mekaniğine kadar değişen çok değişik konularda yazdı; *Bilim ve Hipotez, Bilimin Değeri, Bilim ve Metot* ve *Son Düşünceler* adlı felsefe eserlerini bıraktı. Günlerce üstünde düşünüp bulamadıktan sonra, kahve içip te uyuyamadığı bir gece ünlü **fuchsian fonksiyonlarının** sınıflandırılmasını keşfetti. "Bir matematikci sanmaz, bilir, iknaa çalışmaz, çünkü ispatlar, itimadınızı aramaz, belki dikkat etmenizi ister" diyordu. Kendisine "son evrensel bilgin" ünvanı verildi. *Cantor* **Set'ler Teorisini** kurdu (halen bizde ortaokulda öğretiliyor). Keşfine kimseyi inandıramadığı için sinir krizleri geçirmeğe başladı ve bir akıl hastahanesinde öldü. Hilbert "Cantor'un bize bıraktığı cennetten kimse bizi kovamaz" demişti. Cantor ise şöyle diyordu: "Matematikde bir soruyu uygun bir şekilde sormak ona cevap bulmaktan daha önemlidir". 1872'de *Hermite* e'nin, 1882'de *Lindemann* π'nin transandant olduğunu gösterdi (katsayıları rasyonel denklemlere kök olamayan sayılara *transandant* denmektedir). Belçikalı astronom *Quetelet* modern istatistiği kurdu. *J. Bernouilli* Ars Conjectandi kitabında (1713) şans kanunlarını açıklamıştı, ihtimaller hesabı böylece başlamış oluyordu. 1733'de *De Moivre* binomial açılım $(a + b)^n$ yolu ile normal dağılım eğrisini ve Poisson'la birlikte Büyük Sayılar Kanunu'nu buldu. *Maxwell* İhtimaller Hesabını bu dünyanın mantığı olarak tanımladı. *Chebychev* "Matematik Ümit" kavramını getirdi. *Markov* Markov zincirleri denen ihtimal kanunlarını buldu, *Lyapunov* ve *Laplace* da yeni ihtimal kanunları buldular. *K. Pearson* gözlenen ve umulan frekanslar arasındaki farkın şansa bağlı olup olmadığını belirten *Ki Kare testini* keşfetti. *Boltzmann* enformasyon teorisinde önemli rol oynayan *entropi* kavramını getirdi: $S = k. \log W$ (S sistemin entropi'si, W sistemin istatistik ihtimali, k Boltzmann sabitesi). Rus matematikcilerinin yaptıkları katkılardan da bahsetmek istiyoruz: *M. V. Ostrogradski* (1801 - 61). Ukrayna'lı. Gök mekaniği, matematik fizik, üçlü entegraller, sferoidlerin çekim kuvveti, elastik cisimlerin biçim değiştirmesi vs. üzerinde çalıştı. *Chebychev* (1821 - 1894) St. Petersburg Üniversitesinde matematik profesörü idi. Bir fonksiyonun polinomlar şeklinde temsil edilmesini gösterdi ve asal sayıların asemptotik dağılımını buldu. Chebychev'in öğrencisi olan *Markov* (1856 - 1922) ihtimaller hesabına büyük katkılarda bulundu. *H. Minkowski* Einstein'ın rölativite teorisini geometrik olarak yorumladı ve kendi adı ile anılan özel bir 4 boyutlu uzay-zaman kavramı getirdi. *Sophia Kovalevskaya* (1850 - 1891) türevli denklemler ve Satürn halkası üzerinde çalıştı. Berlin Üniversitesine kadınlar kabul edilmediğinden Weierstrass'tan özel dersler aldı. Bu müstesna kadın, 1871 Nisan'ında Paris'teki Komün İhtilâline işçilerin safında iştirak etti. Rusya'da Üniversite'ye kadınlar alınmadığından Stockholm Üniversitesinde profesör oldu. Ancak ölümünden 2 yıl önce Rusya Bilimler Akademisine kabul olundu. *A. Y. Khintchine* (1894 - 1959) hiperbolik logaritmaların kanununu keşfetti ve sovyet ihtimaller hesabı ekolünü kurdu. *I. M. Guelfand* (1913 -) fonksiyonel analiz ve dağılımlar teorisine büyük katkılarda bulundu; *A. N. Kolmogorov* (1903 -) 1931'den beri Moskova Üniversitesi Matematik ve Mekanik Fakültesi dekanıdır, ihtimaller hesabında aksiyom teorisinin kurucusudur. 300'den fazla kitabın yazarı olan Kolmogorov topoloji, matematik mantık ve enformasyon teorisi üzerinde çalışmaktadır. 1965'de SSCB'de en yüksek ödül olan Lenin ödülünü almıştır. Sovyet matematiğinin diğer ünlü isimleri arasında Steklov, Krilov, Luzin, Vinogradov ve Jukovski sayılabilir. ABD'de *O. Zariski* (1889 - .) ve *S. Smale* (1930 -) cebirsel geometri, *P. Cohen* (1934 -) harmonik analiz, türevli denklemler ve devamlılık hipotezi üzerinde çalışmaktadır. *Von Neumann* Oyun Teorisi adlı kitabında ihtimaller hesabının soğuk harp stratejisine ve kapitalist iş hayatına uygulanmasını inceledi. *A. Einstein* zaman, uzunluk ve ağırlığın hızla değiştiğini gösterdi *(rölativite* veya *izafiyet teorisi)*. Bu teoriye göre uzay 4 buutlu [x, y, z, zaman (t)] ve eğridir, yıldızlar golf çukuruna gömülür gibi eğri uzaya gömülüdür, uzayın eğrilmesi yerçekimi etkisini yaratır. İzafiyet teorisini bir örnekle belirtelim: hızla giden bir trende birisi ağlasın, ağlayan gözyaşlarının yere dik olarak düştüğünü sanır, trene dışardan bakanlar ise gözyaşlarının bir eğri çizdiğini görürler. Demek herşey izafidir. Son olarak belirtelim ki Fransa'da 1933'den itibaren bir grup matematikci *Nicolas Bourbaki* takma adı ile 35 ciltlik bir eser yayınlamıştır, bütün matematik dallarını içeren bu esere matematiğin "Kutsal Kitabı" gözüyle bakılmaktadır.

Son zamanlarda kitap satışlarının düşmesi, yayımcılarda, yazarlarda, çevirmenlerde büyük kaygılar uyandırdı. İki üç arkadaş biraraya geldikmi hep o konu açılıyor. Şimdiye dek benzeri görülmemiş olan bu bunalımın nedenleri nedir? Herkes konuyu bir yanından tutmaya çalışıyor: Yaz geldi diyen var, okullar kapalı da ondan diyen... Bunların hiç biri okumamanın gerekçesi sayılamaz.

Bana sorarsanız, temel neden, bizim okumayı sevmeyen, okumaya alışmamış bir toplum oluşumuzdur. Hiç insan yaz geldi diye kitabı bırakır mı? Bizde kitap satışlarının komşu ülkelerdeki düzeye olsun çıktığı hiç görülmedi. Arada bir seviniyorduk ya, son yıllardaki durumun, eski durumumuzla karşılaştırılması doğuruyordu o sevinci. Demek eskiden hiç okumuyormuşuz, son yıllarda biraz okumaya başlamışız... Bunun sevinilecek bir yanı var mı? Ama bununla bitmiyor, ben sanıyorum ki az okumak, giderek hiç okumamak için yeni buluşlar atılmıştır ortaya. Kimi özetini, sonunu bildiğinden bir kitabı okumuyor, kimi eskimiş bulduğundan, kimi yanlış saydığı için okumuyor... Böyle ayıklıya ayıklıya bir de bakıyorsunuz ki, elde ya bir, ya iki kitap kalmış.

Evet, biz hiç okumuyorduk, Cumhuriyet'ten sonra çeviri işinin hızlanması ile (özellikle Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığı sırasında yayımına başlanan klâsiklerle ve onu örnek alan kimi özel yayınevlerinin hamaratlığı ile) azda olsa okumaya başladık... Başladık, fakat bir kolayını bulup kurtulduk bu yorucu işten. Bulduğumuz kolaylık, okuma alanımızı daraltmaktan başka bir şey değildi. Şunu okumalı, bunu okumamalı... Her şey ayrılabilir belki, ama kitaplık ikiye ayrılamaz.

Melih Cevdet ANDAY

Cumhuriyet'ten